

«Үлэни өрө тутан» - Социалистической Үлэ Геройа Семен
Митрофанович Васильев төрөөбүтэ 105 сылын,
Саха АССР төрүттэммитэ 100 сыллаах үбүлүөйдэрин көрсө, Бүлүү
улууһугар "Бүлүү чулуу дьонун сылыгар" анаан,
«Васильевскай аабылар -2022»
өрөспүүбүлүкэтээҕи оскуола оҕолорун конференцията

ДАКЫЛААТ ААТА

“Анастасия Дмитриевна Семенова – ыччат сүөһүнү төлөһүтүү
маастара».

Толордо: 8 –с кылаас үөрэнээччитэ
Дмитрий Дмитриев
Салайааччы: Варвара Ивановна Калачева
– история учуутала

ҮЛЭМ БЫЛААНА:

1. Кириитэ
2. Бүлүү оройуон Ст. Аржаков аатынан совхоз А.Д. Семенова салайааччылаах звенотун үлэтэ.
3. Аһаты режим.
4. А.Д.Семенова үлэтин түмүгүн уонна билинни хаһаайыстыба СХПК Бетюнг үлэтин тэннээһин.
5. Түмүк

Үтөө күнүнэн. Мин аатым Дмитриев Митя. Бөкчөнөө орто оскуолатын 8 кылааһын үөрэнээччитэ. Мин дакылаатым аата «Анастасия Дмитриевна Семенова – ыччат сүөһүнү төлөһүтүү маастара».

Сыала: Анастасия Дмитриевна Семенова борооскуну төлөһүтүү ньыматын үөрэтии.

Соруга: А.Д. Семенова үлэтин түмүгүн уонна билинни хаһаайыстыба СХПК Бетюнг үлэтин тэннээһин.

«КЫЫМ» хаһыат Бэс ыйын 14 күнүгэр №138 «Төрөлкөй борооскулар» Бүлүү оройуон Ст. Аржаков аатынан совхоз А.Д. Семенова салайааччылаах звенотун үлэтин туһунан ыстатыйа тахсан турар.

Манна сурулларынан: «Анастасия Дмитриевна Семенова салайааччылаах Мария Егоровна Федорова, Руслан Иванов, Рудольф Петров састааптаах 4 киһилээх звено, ааспыт сыллаах муус устарга 160 ньирэйи туппут. 159 ньирэйи сайыннаах кыһын төлөһүтэн, быйыл муус устар 15 күнүгэр государствоҕа туттарбыттар.

Тыһы борооскулар ортотунан 310-320, аттаммыт орус борооскулар 340-350 килограммы, атыыр борооскулар 400 килограмтан үөһэ, ол иһигэр биэс атыыр борооску 521 килограммы уктээбиттэр. Онон 12-13 ыйдаах борооскулар тыыннаах орто ыйааһыннара 344,7 килограммга тэһнэспит. Оттон өлөрөн баран этиттэн тыыннаах ыйааһыныгар таһаарбыкка биир борооску 389,1 килограмм буолбут. Атыннык эттэххэ, үрдүк уойууларын суотугар, биир борооску орто ыйааһына 45 килограммынан үрдээбит.»

Маннык балысханнык төлөһүйүүтэ урут республикаҕа ситиһиллэ илигэ. Ону звено хайдах ситистэ?

Звено улэһиттэрэ итини үчүгэй көрүүнэн-харайыынан, дэлэгэй аһылыгы кытаанах режиминэн аһатыынан быһаараллар.

Икки ыйдарыттан күннэтэ таһырдыа таһааран уһуннук чэччитиини олохтообуттар. Специалистар онорбут аһылыктарын рационугар искусственной үүт, комбикорм, туус, саратовскай захваска уонна унуох күлэ киллэриллибиттэр. Үлэ сарсыарда 6 чаастан саҕаланар. Бастакы аһатыы 7 чааска диэри ытыллар. Онон үүт иһэрдилэр. 8 чаастан хааһы сиэтэллэр. Ол кэнниттэн чэччитэ таһаараллар.

Сайын үүккэ лабыктаны уонна оту булкуйан күннэ иккитэ үстэ биэрбиттэр. Күһүн иккитэ биэрбит күннэригэр үһс аһылыкка уотурбаны кураанахтыы туустаан салаппыттар. Оччоҕо ньирэй ууну элбэхтик иһэр уонна тото-хана мэччийэр эбит.

Ити курдук көрөн-истэн сааскы үс ыйга звено биир ньирэйи сууккага 910-1100 грамм, сайыһыны ыйдарга 917 грамм улаатыннарбыт. Кыстыкка биир борооску 191 килограмм орто ыйааһыннаах кирибит.

А.Д. Семенова звенотугар 12-13 ыйдаах борооскулары 350-380 килограмм орто ыйааһынныырга сорук туруорбут. Онон сибээстээн звено кыстык аҕыс ыйыгар биир борооскуну 190 килограмм төлөһүтэргэ эбэхээтэлистибэ ылыммыт.

Борооскулар кыстыкка эрдэ, балаҕан ыйын 25 күнүгэрдиэри, киллэриллибиттэруонна туга дэлэгэйэбии аһылыгынан хааччылыбыттар. Биир борооскуга аһылык күннээҕи нуорматыгар 6 килограмм от, 4 килограмм комбикорм көрүллүбүт.

Аһатыы режимын маннык олохтообуттар: сарсыарда 7 чааска – көөнньөрбөнүсиейи, биирборооскуга 12-15 килограммы; 10 чааска – уулатыы; 11 чааска - 3 килограмм от; 12-15 чааскасынньалаһ; 16 чааса – комбикорманыкураанахтыы салаты, онтонсалгыыуулатыы; 18 чааска – кннээҕи бүтэһик аһылык – 3-4 килограмм от.

Дьэ ити курдук көрөн-харайан, аһатан звено үлэһиттэрэбиирборооскуну кыстык 7 ыйыгар 198,1 килограмм төлөһүтэн эппи ткурдук, 12-13 ыйдарыгар 389,1 килограмм орто ыйааһыннаабыттар. Итинэн кинилэр тугу ситистилэр, тугу дакаастаатылар?

Бастакытынан, ынах сүөһүнү ньирэйигэр, борооскутугар сууккаҕа 900-1000 грамм төлөһүтэн, биирсааһыгар 350-400 килограмм ыйааһынныыр кыах баарын.

Иккиһинэн, эбиллии себестоимонын лаппа чэпчэтиллэр.

Үсүһүнэн, үчүгэй хаачыстыбалаах, үрдүк суортаах эти сылы быһа оноруохха сөп.

А.Д.Семенова үлэтин түмүгүн уонна билинни хаһаайыстыба СХПК Бетюнг үлэтин тэннээн көрдүбүт. Ол курдук, СХПК Бетюнг үлэтэ:

	Сүөһү ахсаана
Ынах	120
Борооску	20
Субай	44

	Эбии аһылыктара
Субай, борооску	Комбикорм, сенаж

	Орто ыйааһына
Брооску	300 кг
Субай	200-220 кг.

Түмүктээн эттэххэ, Анастасия Дмитриевна Семенова өр сылларга ыанньыксытгаабыта, ыччат сүөһүнү көрүүгэ-харайыыга үлэлээбитэ, үүт ыамыгар төлөһүтүүгэ бастакы рекордары олохтоспута, ити дьыалалары дьыһнээхтик баһылаабыт маастар. Ону таһынан талааннаах тэрийээччи, наставник.

Кини ыанньыксыт идэтигэр ииппит, ыччат сүөһүнү көрүүгэ такайбыт уонунан аабыллар оҕолоро үксүлэрэ үрдүк үөрэхтээх специалистар, салайааччылар. Ол үтүөлэрин иһин «Бочуот Знага» орденынан наҕараадаламмыта.

А.Д. Семенова салайбыт звенотун уһулуччулаах ситиһиитэ, эти элбэтиигэ атыттарга үтүө холобур буолбута.

Туяаныллыбыт литература:

1. «Кыым» хаһыат Бэс ыйын 14 күнүгэр №138 «Төрөлкөй борооскулар»
2. Бөгүн нэбилиэгин кинигэтэ.
3. Ахтыылар.